

Behovet av social kontakt hos hästar (*Equus ferus caballus*)

– Uppfyller dagens lagstiftning behovet?

---

*The need of social contact in horses (*Equus ferus caballus*) – does the Swedish legislation of today fulfill the needs?*

Ebba Josephson

Examensarbete/Självständigt arbete • 15 hp
Sveriges lantbruksuniversitet, SLU
Institutionen för husdjurens miljö och hälsa
Etologi och djurskyddsprogrammet
Uppsala 2020

Behovet av social kontakt hos hästar (*Equus ferus caballus*) – Uppfyller dagens lagstiftning behovet?

The need of social contact in horses (Equus ferus caballus) – does the swedish legislation fulfill the needs?

Ebba Josephson

Handledare: Katja Lundqvist, Sveriges Lantbruksuniversitet, institutionen för husdjurens miljö och hälsa
Examinator: Jenny Yngvesson, Sveriges Lantbruksuniversitet, institutionen för husdjurens miljö och hälsa

Omfattning: 15 hp
Nivå och fördjupning: G2E
Kurstitel: Självständigt arbete i biologi
Kurskod: EX0867
Program/utbildning: Etologi och djurskyddsprogrammet
Kursansvarig inst.: Institutionen för husdjurens miljö och hälsa

Utgivningsort: Uppsala
Utgivningsår: 2020
Omslagsbild: Ebba Josephson

Nyckelord: häst, equus ferus caballus, socialt behov, social kontakt, djurskydd, djurskyddslagstiftning, välfärd

Keywords: horse, equus ferus caballus, social behaviour, social contact, animal welfare, legislation.

Sveriges lantbruksuniversitet

Fakulteten för veterinärmedicin och husdjursvetenskap
Institutionen för husdjurens miljö och hälsa

Publicering och arkivering

Godkända självständiga arbeten (examensarbeten) vid SLU publiceras elektroniskt. Som student äger du upphovsrätten till ditt arbete och behöver godkänna publiceringen. Om du kryssar i **JA**, så kommer fulltexten (pdf-filen) och metadata bli synliga och sökbara på internet. Om du kryssar i **NEJ**, kommer endast metadata och sammanfattning bli synliga och sökbara. Fulltexten kommer dock i samband med att dokumentet laddas upp arkiveras digitalt.

Om ni är fler än en person som skrivit arbetet så gäller krysset för alla författare, ni behöver alltså vara överens. Mer information om publicering och arkivering går att hitta här: <https://www.slu.se/site/bibliotek/publicera-och-analysera/registrera-och-publicera/avtal-for-publicering/>.

JA, jag/vi ger härmed min/vår tillåtelse till att föreliggande arbete publiceras enligt SLU:s avtal om överlåtelse av rätt att publicera verk.

NEJ, jag/vi ger inte min/vår tillåtelse att publicera fulltexten av föreliggande arbete. Arbetet laddas dock upp för arkivering och metadata och sammanfattning blir synliga och sökbara.

Abstract

In the literature, horses are described as social animals who live together in herds. Despite this, the most common housing system in Sweden is individual boxes. According to Swedish legislation this is legal as long as the horses have daily physical contact with at least one other horse. The county administrative board in Stockholm has questioned if horses' social needs really are fulfilled by only getting physical contact through the box-bar or over the fence of the paddock. Therefore, the aim of this paper is to compile the research that exist on horses social needs to investigate if it corresponds with current Swedish legislation. This work was carried out as a literature study based on scientific articles.

The result of the study showed that horses have high motivation for social contact and to perform their natural social behaviours. Insufficient social contact may result in stress, stereotypic behaviours and a negative emotional condition. Housing systems where the horses have physical contact with the neighbouring horse through bars or over the fence of the paddock is better than no social contact at all, but it is not optimal. This because they are inhibited to perform social behaviours and still develop abnormal behaviours under those circumstances. Group housing, on the other hand, allow the horses to perform natural social behaviours and enables the horses to fully fulfil their social needs and thus contributes to a better welfare. Because of lack of scientific research, no conclusions can be drawn whether horses' social needs can be fulfilled by contact with other species.

The conclusion of this study is that keeping horses together in couples or groups enables them to perform the social behaviours they are motivated to perform and provides to a better welfare. Limited social contact is better than no contact at all, but still prevents the horses to fully fulfil their social needs. Therefore, the Swedish legislation regarding social contact in horses does not meet the social needs of horses and changes should be made.

Keywords: horse, equus ferus caballus, social behaviour, social contact, animal welfare, legislation.

Innehållsförteckning

1. Inledning	9
1.1. Hästar är sociala flockdjur	9
1.2. Hästars sociala beteenden	10
1.3. Hästar i Sverige	11
2. Syfte med studien	12
2.1. Frågeställningar	12
3. Material och metod	13
3.1. Utförande	13
3.2. Fördelar och nackdelar med vald metod	13
3.3. Begränsningar	14
4. Resultat	15
4.1. Behov av social kontakt.....	15
4.1.1. Motivation social kontakt.....	15
4.1.2. Grad av social kontakt	15
4.2. Hur påverkas hästar av att hållas ensamma?	17
4.2.1. Följder av otillräcklig social kontakt	17
4.2.2. Kan social kontakt ersättas?	18
4.3. Kan andra arter tillgodose hästars behov av social kontakt?	19
4.4. Dagens lagstiftnings överensstämmelse med forskningen	19
4.4.1. Djurskyddslagen	19
4.4.2. Föreskrifter	20
4.4.3. Jämförelse av dagens lagstiftning med forskningsresultat	20
4.4.4. Förslag förändring av L101	21
5. Diskussion	22
5.1. Vad har hästar för behov av social kontakt?	22
5.2. Hur påverkas hästar av att hållas ensamma?	23
5.3. Kan andra arter tillgodose hästarnas sociala behov?	24
5.4. Förändring av lagstiftningen	25
5.5. Länsstyrelsens bedömning vid kontroll	26

5.6.	Etiskt, hållbarhets- och samhällsperspektiv	27
5.7.	Styrkor och svagheter i litteraturen.....	28
5.8.	Studiens användbarhet och framtida forskning	29
6.	Slutsats.....	30
7.	Populärvetenskaplig sammanfattning	31
8.	Tack.....	33
	Referenser.....	34

1. Inledning

Den domesticerade tamhästen har det latinska namnet *Equus ferus caballus* och härstammar från släktet *Equus* (Goodwin, 2007). Domesticeringen skedde för cirka 6 000 år sedan och till en början användes hästarna främst som livsmedel, packdjur och till att dra slädar (Goodwin, 2007). Idag hålls hästar framför allt i ett hobby syfte (Kielén *et al.*, 2016), men trots detta anses deras beteenden ha ändrats väldigt lite sedan domesticeringen (Goodwin, 2007).

Hästar beskrivs i litteraturen som sociala flockdjur, vilket innebär att de naturligt lever i grupper med andra hästar. Inhysning av häst i dagens samhälle kan dock se ut på flera sätt och innebär inte alltid att hästarna hålls i grupp. I Sverige är till exempel boxsystem det vanligaste inhysningssystemet och det förekommer att hästar även får stå i individuella hagar (Kielén *et al.*, 2016). Hästar omfattas av Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (2019:17) om hästhållning, saknr L101, där det i 2 kap. 1§ framgår att det är accepterat att hästar hålls på detta sätt så länge de kan se, höra, känna lukten av och få fysisk kontakt dagligen med minst en annan häst. Frågan som då uppkommer, och som ska belysas i detta arbete, är om hästars sociala behov uppfylls när de hålls så att de endast får fysisk kontakt genom boxgaller eller över hagens staket.

1.1. Hästar är sociala flockdjur

Hästar är bytesdjur som lever i flock som en form av överlevnadsstrategi (Goodwin, 2007). Genom att leva i grupp ökar sannolikheten att upptäcka rovdjur och risken att en specifik individ blir tagen minskar (Goodwin, 2007). Samma författare beskriver även att hästar är mycket reaktiva, vilket bidrar till en snabb flyktrespons vid fara. Naturliga hästgrupper karaktäriseras av att de bildar haremgrupper bestående av en hingst och flera ston med starka sociala band (Goodwin, 2007). Goodwin (2007) beskriver att gruppordningen ofta är komplex och dominansen inte behöver vara linjär i gruppen. Detta innebär att flera hästar kan vara dominanta över varandra i olika situationer, snarare än att en häst alltid är dominant över alla andra hästar i en grupp. Goodwin (2007) beskriver att efter en tid lämnar yngre hingstar

och ston gruppen för att bilda eller ansluta till nya grupper. Ungston ansluter till haremgrupper och unghingstar till ungarlsgrupper.

Flera studier har visat att aggressiva beteenden sällan förekommer i stabila grupper med hästar som hålls under naturliga förhållanden (Weeks *et al.*, 2000; Sigurjónsdóttir, 2003; Sigurjónsdóttir & Haraldsson, 2019). Genom att hästägare planerar hästgrupperna och håller dem så stabila och naturliga som möjligt kan det leda till minskat uppvisande av agonistiska beteenden och bidra till en god djurvälstånd (Sigurjónsdóttir & Haraldsson, 2019).

1.2. Hästars sociala beteenden

Som tidigare nämnts visar den domesticerade hästen liknande sociala beteenden som vildhästen (Goodwin, 2007). Sociala beteenden kan delas in i affiliativa och agonistiska beteenden (Wolter *et al.*, 2018). Ett vanligt affiliativt beteende som hästar utför är putsning, vilket innebär att hästarna kliar/rengör varandra med hjälp av mulen (Wolter *et al.*, 2018). Andra affiliativa beteenden som hästar utför, men som kanske inte innebär kroppslig kontakt, är att hästarna gör ett vänskapligt närmande och håller sig intill varandra när de till exempel betar (Wolter *et al.*, 2018). Lek är ett annat socialt beteende som framför allt utförs av föl, ettåringar och unghingstar (McDonnell & Poulin, 2002). Lek kan bland annat innebära att djuren slåss på ett lekfullt sätt, rör sig på sätt som är kopplat till lek (till exempel bockar, galopperar spontant utan syfte att komma någonstans) samt sexuell lek (McDonnell & Poulin, 2002). Exempel på agonistiska beteenden som uppvisas hos hästar är bita, sparka och att de jagar varandra (Wolter *et al.*, 2018). Dessa beteenden leder sedan i sin tur till reaktioner hos mottagarhästen, som exempelvis att de retirerar (Wolter *et al.*, 2018).

Studier där hingstar inte varit närvarande i gruppen har visat att hästar har en eller flera partners de föredrar att utföra affiliativa beteenden tillsammans med (Sigurjónsdóttir, 2003; Dierendonck *et al.*, 2004). I en studie av Sigurjónsdóttir (2003) visades att hästarna föredrog att utföra de affiliativa beteendena med hästar av samma kön och åldersgrupp samt att positiva relationer framför allt syntes mellan besläktade individer. I naturliga gruppkonstellationer, med hingstar närvarande, knyter inte stona samma kontakter med andra ston utan snarare med sin avkomma, vilket Sigurjónsdóttir (2003) förklarar beror på att hingstar strävar efter att ston och deras avkommor hålls i en ordnad och försvarbar grupp.

1.3. Hästar i Sverige

År 2016 uppskattade Jordbruksverket antalet hästar i Sverige till 355 500 (Kielén *et al.*, 2016). De vanligaste anledningarna till att hålla hästar i Sverige är hobby och näringsverksamhet med häst (Kielén *et al.*, 2016). I en undersökning av Kielén *et al.* (2016) kom man fram till att det vanligaste sättet att hålla hästar på i Sverige är i boxsystem. I samma undersökning kontrollerades också hur hästarnas behov av social kontakt tillgodoses. Resultatet visade att 85-95 procent av hästhållarna tillgodosåg det sociala behovet genom att hästarna fick gå tillsammans med andra hästar i hagen. A-tränare inom trav och galopp var den grupp som i störst utsträckning höll hästar en och en i hage, följt av ridskolor och turridningsföretag (Kielén *et al.*, 2016). Ungefär 70 procent av A-tränarna och ridskolorna/turridningsföretagen uppgav att hästarna då får social kontakt över boxväggen eller genom boxgallret. Hästar som får sitt sociala behov uppfyllt genom att gå med andra djur av en annan art i hagen utgjorde i studien 5-6 procent.

En annan studie undersökte i vilken utsträckning hästar hölls i grupp i de nordiska länderna (Hartmann *et al.*, 2015). Resultatet visade att 47 procent av hästarna hölls i grupp permanent och 45 procent endast under delar av dagen. Framför allt hingstar och tävlingshästar visade sig hållas ensamma permanent, vilket uppgick till 8 procent av hästarna i studien. Anledningar till att hästar inte hölls i grupp var rädsla för uppkomst av skador, svårigheter att introducera nya hästar i en redan etablerad grupp och svårigheter vid utfodring (Hartmann *et al.*, 2015).

2. Syfte med studien

Länsstyrelsen i Stockholms län har efterfrågat en sammanställning av den forskning som finns på hästars sociala behov, med inriktning på om det sociala behovet uppfylls av att hästarna som mest får kontakt med andra hästar genom boxgaller eller över hagens staket. Syftet med studien är därför att ta reda på om föreskrifterna om hästhållning, L101, tillgodoser hästarnas behov av social kontakt.

2.1. Frågeställningar

- Vad har hästar för behov av social kontakt?
  - Hur påverkas hästar av att hållas ensamma?
  - Räcker det att hästar ser, hör och får fysisk kontakt med andra hästar genom boxgaller eller över ett staket?
- Kan andra arter tillgodose hästars behov av social kontakt?
- Behöver lagstiftningen ändras för att tillgodose behovet av social kontakt och i så fall hur?

3. Material och metod

3.1. Utförande

Litteraturstudien är baserad på vetenskapliga artiklar som hämtats från flertalet databaser. Databaserna som användes var Scopus, PubMed och SLU:s egen söktjänst Primo. Sökorden som användes i arbetet var bland annat ”horse”, ”equus”, ”social contact”, ”isolation”, ”single housing”, och ”individual housing”. Sökorden användes sedan i olika kombinationer. Referenslistan hos artiklarna som hittades med hjälp av sökorden granskades också och relevanta artiklar valdes ut därigenom.

De olika sökorden gav många träffar, vilket medförde att de 50 första artiklarna på respektive sökning granskades. Granskningen utfördes genom att avgöra relevans av artiklarna baserat på titel och årtal. 37 artiklar valdes ut i denna sökning och granskades närmare genom att abstractet lästes igenom och jämfördes med frågeställningarna i arbetet. Två av artiklarna som valdes ut baserat på abstractet sorterades sedan bort på grund av att de varken var skrivna på svenska eller engelska och en artikel sorterades bort för att den inte var vetenskaplig. Slutligen användes 23 artiklar i resultatdelen.

3.2. Fördelar och nackdelar med vald metod

Forskning utförs hela tiden och ibland behöver den sammanställas för att skapa en översikt inom ämnet. Genom att göra en litteraturstudie kan ett sammanfattande resultat fastställas inom ett område och det bidrar dessutom till en överblick över vilka studier som redan utförts och vilken forskning som saknas. I och med att det var just en litteraturstudie som efterfrågades av länsstyrelsen i Stockholms län för att undersöka om hästarnas sociala behov uppfylls i dagens djurskyddslagstiftning ansågs det vara en relevant metod för detta arbete. Djurskyddslagstiftningen baseras i huvudsak på vetenskaplig forskning som till exempel Sveriges lantbruksuniversitetets vetenskapliga råd tar fram (Sveriges lantbruksuniversitet, 2020), så för att kunna få en förändring behöver just en sammanställning av

forskning göras. Styrkor med litteraturstudien som metod är att det ger en bred översikt över den forskning som finns i nuläget och olika infallsvinklar kan tas hänsyn till. Dessutom finns det redan mycket forskning inom det valda ämnet, vilket därmed kräver en sammanställning för att ge en djupare förståelse och möjliggöra att en större gemensam slutsats kan dras.

Nackdelar med litteraturstudie som metod är att det finns en risk att alla studier som utförts inom ett ämne inte hittas eller att relevans och trovärdighet missbedöms vid litteratursökningen så att viktiga resultat inte presenteras. När det kommer till att sammanställa forskningen finns det en risk att resultaten i studierna feltolkas och att man inte håller sig objektiv. Det är lätt att låta sina egna åsikter spela in och att därmed en sida av forskningen väger tyngre i det slutliga arbetet. Ytterligare en nackdel kan vara att det inte finns forskning inom vissa områden, vilket då hade krävt en annan metod för att få fram ett resultat.

3.3. Begränsningar

För att hålla arbetet på en hanterlig och relevant nivå behövdes vissa begränsningar göras. Endast information som kunde kopplas till frågeställningarna i arbetet användes och alla artiklar granskades utifrån om de var relevanta till ämnet eller inte innan de användes. Ytterligare begränsningar som gjordes i arbetet var att försöka använda nyare källor. Källor klassades som nyare från år 2005. I arbetet användes dock även äldre källor om de ansågs vara trovärdiga och relevanta. I så stor utsträckning som möjligt användes även primärkällor i arbetet, vilket ibland innebär att äldre källor måste användas.

4. Resultat

4.1. Behov av social kontakt

4.1.1. Motivation social kontakt

Hästar har hög motivation för social kontakt och för att få utföra sina naturliga beteenden (Søndergaard *et al.*, 2011). Dessutom har det visats att hästar har en egenskap som Lansade *et al.* (2008) kallade för sällskaplighet, vilket innebär att hästar reagerar negativt på social isolering och har en benägenhet att vilja vara nära andra hästar. Att hästar får utföra sina naturliga beteenden och få utlopp för sin höga motivation av social kontakt kan resultera i positiva effekter och leda till en förbättrad välfärd. Feh & Mazières (1993) har till exempel visat att beteendet putsning minskar hjärtfrekvensen och reducerar social spänning mellan individer. Dessutom har beteendet en funktion i att hästarna tar bort ektoparasiter från varandra (Feh & Mazières, 1993). Ett annat exempel är att lek mellan hästar leder till utveckling av individer och ger dem möjlighet att lära sig olika sociala regler (Goodwin, 1999).

Att hästar har hög motivation för social kontakt visade Søndergaard *et al.* (2011) i sin studie genom att låta hästarna arbeta för att få tillgång till olika typer av social kontakt. Hästarna i studien visade hög motivation för både social kontakt via mule, huvud och helkropp vilket Søndergaard *et al.* (2011) förklarar tyder på att de värderar all typ av social kontakt lika högt i ett sammanhang där alternativet är ingen social kontakt alls. Däremot skilde sig beteendena hos hästarna beroende på hur begränsad den sociala kontakten var. Ju mindre restriktioner av social kontakt desto fler sociala beteenden uppvisades, så som putsning och lek (Søndergaard *et al.*, 2011).

4.1.2. Grad av social kontakt

Flera studier har utförts för att jämföra hur hästarna påverkas av olika grader av social kontakt i olika inhysningssystem. Att gruppållna hästar med full social

kontakt har en bättre välfärd än hästar i individuella boxsystem är det flera studier som är överens om (Löckener *et al.*, 2016; Yarnell *et al.*, 2015; Heleski *et al.*, 2002). Grupphållna hästar med full social kontakt uppvisade i Heleskis *et al.* (2002) studie cirka 3-4 sociala interaktioner per timme, så som putsning, lek, vänliga och aggressiva beteenden. Hästar i individuella boxar med ingen eller begränsad social kontakt hämmas att utföra dessa beteenden (Löckener *et al.*, 2016). Detta har visat sig medföra att de dels uppvisar fler onormala beteenden (Heleski *et al.*, 2002) och dels är mer pessimistiska och därmed i ett negativt emotionellt tillstånd (Löckener *et al.*, 2016). Hästar som hålls med full social kontakt tillsammans med minst en artfrände på dagarna är däremot optimistiska och i ett positivt emotionellt tillstånd (Löckener *et al.*, 2016). Även olika typer av hästrelaterade experter inom bland annat psykologi, hästvetenskap och veterinärmedicin har gemensamt kommit fram till att utifrån hästarnas välfärd är gruppållning med full social kontakt bäst (McGreevy *et al.*, 2018). Experterna i studien kom också fram till att ju lägre grad av social kontakt desto sämre välfärd. Därmed anses det inte vara optimalt att hålla hästar med begränsad social kontakt och ingen social kontakt alls anses som sämst ur en välfärdssynpunkt (McGreevy *et al.*, 2018).

I en studie av Yarnell *et al.* (2015) undersöktes hur boxsystem utan social kontakt, boxsystem med social kontakt via boxgaller, parållning med full social kontakt och gruppållning med full social kontakt påverkade hästarna. Resultatet av studien visade att kortikosteronmetaboliter, som en metod att mäta stress på, ökade med en ökad social isolering. Parållna hästar hade dock högre ögontemperatur än övriga grupper, vilket också är en indikation på stress (Yarnell *et al.*, 2015). Författarna förklarar att detta kan bero på att de parållna hästarna sattes in i nya gruppkonstellationer och därmed ökades förekomsten av negativa sociala beteenden som i sin tur orsakade stress. Vidare kom studien fram till att hästar med full social kontakt hade högre aktivitet än hästarna i individuella boxsystem. Sammanfattningsvis menar Yarnell *et al.* (2015) att resultatet tyder på att gruppållning med full social kontakt är bäst ur ett välfärdsperspektiv och mindre aversivt än individuella boxsystem med begränsad eller ingen social kontakt alls.

I en studie av Christensen *et al.* (2001) undersöktes hur hingstars sociala beteenden påverkas av att hålla dem i individuella boxar med begränsad fysisk social kontakt genom boxgaller och över hagens staket. Hingstarna i studien delades upp i två grupper där den ena gruppen hölls i individuella boxsystem och den andra tillsammans i grupper om tre hästar. Hingstarna släpptes sedan ihop tillsammans i respektive grupp och efter 48 timmar fick samtliga hingstar gå tillsammans i en gemensam hage (Christensen *et al.*, 2001). Resultatet visade att tidigare gruppållna hingstar föredrog att socialisera sig med före detta gruppmedlemmar, medan de individuellt hållna hingstarna inte socialiserade mer med sin tidigare boxgranne (Christensen *et al.*, 2001). Christensen *et al.*, (2001) menar att detta tyder

på att full social kontakt är nödvändigt för att hästar ska kunna forma starka band mellan varandra. Samma studie visade att när de individuellt uppstallade hingstarna släpptes ihop visade de mer interaktioner (både vänliga och aggressiva) än de tidigare gruppållna hingstarna och de höll sig närmare varandra överlag. Även hästars aktivitetsnivå har visats öka hos hästar som hålls isolerade jämfört med hästar som har tillgång till social kontakt med andra hästar (Mal *et al.*, 1991). Att djur ökar specifika beteenden efter en period där de inte fått utföra dessa kallas för ”rebound effect” (Nicol, 1987). Detta innebär att djur kompenserar avsaknaden av ett naturligt beteende genom att när möjlighet ges utföra det i större utsträckning.

Om gruppållning inte är möjligt har flera studier pekat på att individuella boxar som tillåter social kontakt via galler är bättre än ingen social kontakt alls (Visser *et al.*, 2008; Dezfouli *et al.*, 2014; Yarnell *et al.*, 2015; Lesimple *et al.*, 2019). Ruet *et al.*, (2019) motsäger dock detta påstående i sin studie där det undersöktes hur olika faktorer i individuella boxar kan influera välfärden hos hästar. Att tillåta grannhästar få visuell och fysiskt begränsad kontakt med varandra mellan varsin box visade sig inte påverka stereotypier, aggressiva beteenden eller tillbakadragen hållning (Ruet *et al.*, 2019). Studien kom fram till att de negativa effekter som individuella boxar för med sig inte kan försvinna genom små förändringar i miljön, utan hela levnadsförhållandena måste förändras för att hästarnas behov ska tillgodoses. Ruet *et al.*, (2019) ansåg därför att hästar borde gå i grupp för att välfärden ska kunna förbättras och hästens behov ska tillgodoses.

4.2. Hur påverkas hästar av att hållas ensamma?

4.2.1. Följder av otillräcklig social kontakt

När hästar inte får sitt sociala behov uppfyllt kan flera problem uppkomma. Ångest har visat sig vara kopplat till social isolering och orsaka stress hos hästar (Momozawa *et al.*, 2007; Reid *et al.*, 2017). Sociala restriktioner har även visat sig kunna leda till att hästar hamnar i ett depressivt och negativt emotionellt tillstånd som kännetecknas av att hästarna blir apatiska och tillbakadragna (Fureix *et al.*, 2012; Löckener *et al.*, 2016). Ett annat problem är utvecklandet av stereotypier, som framför allt uppvisas hos hästar som hålls i individuella boxsystem med begränsad kontakt till andra hästar (Visser *et al.*, 2008; Yarnell *et al.*, 2015; Lesimple *et al.*, 2019). Stereotypier som ofta syns i samband med otillräcklig social kontakt är vävning, slickande på boxgaller, krubbitning och att hästarna går runt i boxen överdrivet mycket (Visser *et al.*, 2008; Yarnell *et al.*, 2015; Lesimple *et al.*, 2019). Ytterligare ett problem som kan uppkomma om hästarna inte får sitt sociala behov uppfyllt är att de blir svårare att hantera för människan (Yarnell *et al.*, 2015).

I en studie där hästar flyttades mellan olika typer av inhysningssystem med varierande nivåer av social kontakt visades det att en häst som tidigare visat stereotypa beteenden endast visade dessa beteenden i individuella boxsystem utan social kontakt (Yarnell *et al.*, 2015). Vid inhysning i individuella boxsystem med begränsad social kontakt, parhållning och gruppållning uppvisades därmed inga stereotypa beteenden. Liknande resultat fick Dezfouli *et al.* (2014) i sin studie där stereotypa beteenden var mer frekvent förekommande hos hästar som endast hade visuell kontakt med andra hästar jämfört med de som även hade fysisk kontakt med grannhästarna. Dock visade denna studie även att stereotypa beteenden fortfarande förkom hos hästar med fysisk kontakt genom boxgaller. Dezfouli *et al.* (2014) menar att genom att tillåta hästarna att interagera med varandra och spendera tid till att leka med varandra kan uppkomsten av stereotypa beteenden motverkas. Även Visser *et al.* (2008) fick resultatet att majoriteten av hästarna som hölls i individuella system med enbart visuell och auditiv kontakt visade någon typ av stereotypi.

Lesimple *et al.* (2019) jämförde i sin studie hästar som hölls i individuella boxsystem med möjlighet att sticka ut huvudet utomhus och därmed se grannhästar och hästar som gick förbi med individuella boxsystem utrustade med galler som kunde se och ha mulkontakt med grannhästar. Till skillnad från tidigare nämnda studier visade resultatet att samtliga hästar i studien utförde stereotypa beteenden. Hästarna som kunde se ut men inte hade någon social kontakt utförde mest frekvent det stereotypa beteendet vävning, medan hästarna med begränsad social kontakt via galler främst utförde beteendet att de slickade på gallret. Däremot uppvisade gruppållna och parållna hästar inga stereotypa beteenden (Lesimple *et al.*, 2019). Lesimple *et al.* (2019) beskriver också att resultatet tyder på att individuella boxar inte är optimalt för hästens välbefinnande överhuvudtaget, oavsett om hästarna får tillgång till utsikt utomhus över fler hästar eller ges begränsad social kontakt genom boxgaller.

4.2.2. Kan social kontakt ersättas?

Flera studier har undersökt olika faktorer som kan reducera frekvensen av stereotypa beteenden till följd av begränsad social kontakt, så som att sätta in en spegel eller bild av en annan häst i boxen samt öka de visuella vyerna. I en studie där en spegel sattes in hos hästar som hölls i individuella boxsystem med tidigare kända stereotypa beteenden blev den primära effekten en reduktion av stereotypa beteenden (McAfee *et al.*, 2002). Liknande resultat fick Mills & Riezebos (2005) i sin studie när en tvådimensionell bild på ett hästhuvud sattes upp i individuella boxar. Effekten av hästbilden blev minskat utförande av stereotypierna vävning och huvudnickningar. Ingen av studierna kunde dock fastställa om de positiva effekterna uppstod på grund av socialt stimuli eller om åtgärderna snarare erbjöd

visuellt eller distraherande stimuli samt om de hade en långvarig effekt (McAfee, 2002; Mills & Reizebos, 2005). Att öka visuella vyer visade sig i Coopers *et al.* (2000) studie reducera stereotypa beteenden som vävning och huvudnickningar, men framförallt när hästarna även fick möjlighet att se och socialt interagera med grannhästar.

4.3. Kan andra arter tillgodose hästars behov av social kontakt?

Få studier har utförts för att undersöka om hästar kan få sitt sociala behov uppfyllt genom kontakt med andra arter. Goodwin (1999) har beskrivit att hästar föredrar att umgås med artfränder, men kan acceptera andra arter som sällskap vid behov. Vidare beskriver Goodwin (1999) att domesticerade hästar är anpassade att forma relationer med andra arter och kan förstå deras kroppsspråk.

Två studier har utförts för att undersöka hur olika arter betar sig och utnyttjar hagarna när de betar tillsammans (Arnold, 1984; Patkowski *et al.*, 2019). I Arnolds (1984) studie undersöktes relationerna mellan kor, får och hästar som gick gemensamt i en hage. Resultatet av studien visade att de tre olika arterna utnyttjade paddocken olika och höll sig oftast separerade mellan arterna. Platserna som de olika arterna vistades på valdes främst beroende på väder och vind (Arnold, 1984). I en nyare studie undersöktes beteenden hos får och hästar som betar i gemensam hage (Patkowski *et al.*, 2019). Precis som tidigare studie kom de fram till att djuren valde olika platser beroende på väder och vind. Däremot kom denna studie fram till att arterna höll avstånd från varandra de första två dagarna, men att de sedan började minska avståndet successivt och slutligen började de forma en gemensam flock. Hästarna visade sig vara dominanta över fåren, men visade sällan aggressiva beteenden. När avståndet mellan individerna var mindre än 1 meter gick dock fåren undan om en häst närmade sig (Patkowski *et al.*, 2019). Sammanfattningsvis menar Patkowski *et al.* (2019) att hästar och får efter hand reducerar distansen mellan varandra och arterna fungerar bra att beta tillsammans.

4.4. Dagens lagstiftnings överensstämmelse med forskningen

4.4.1. Djurskyddslagen

I 2 kap. 2§ djurskyddslagen (2018:1192) står det att ”Djur ska hållas och skötas i en god djurmiljö och på ett sådant sätt att

1. deras välfärd främjas,
2. de kan utföra sådana beteenden som de är starkt motiverade för och som är viktiga för deras välbefinnande (naturligt beteende), och
3. beteendestörningar förebyggs.”

4.4.2. Föreskrifter

I 2 kap. 1§ Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2019:17) om hästhållning, saknr L101, står det att ”hästar ska normalt sett hållas så att de kan se, höra, känna lukten av och ha daglig fysisk kontakt med andra hästar i hage och/eller under den tid de står uppstallade i box eller spilta. Kravet på fysisk kontakt gäller inte för de hästar där möjlighet till fysisk kontakt med andra hästar, även i en box genom ett galler, medför stor risk att hästen skadar sig själv eller andra hästar. Hästar som före dessa föreskrifters ikraftträdande har hållits så att deras behov av social kontakt uppfyllts på annat sätt än enligt första stycket får även fortsättningsvis hållas så under förutsättning att hästarna inte mår uppenbart dåligt.”

4.4.3. Jämförelse av dagens lagstiftning med forskningsresultat

Forskare och experter har i flertalet studier kommit fram till att välfärden hos gruppållna hästar med full social kontakt är bättre än hos hästar som lever i förhållanden med begränsad social kontakt (Heleski *et al.*, 2002; Yarnell *et al.*, 2015; Löckener *et al.*, 2016; McGreevy *et al.*, 2018; Ruet *et al.*, 2019). Att hålla hästar i grupp möjliggör utförandet av flera naturliga och motiverade sociala beteenden (Christensen, *et al.*, 2001; Heleskis *et al.*, 2002), medan hästar som hålls med begränsad social kontakt hämmas att utföra dessa beteenden (Löckener *et al.*, 2002). Vid hämmande av de naturliga sociala beteendena ökar risken för att stereotypa beteenden uppstår (Visser *et al.*, 2008; Yarnell *et al.*, 2015; Lesimple *et al.*, 2019). Att hästarna enligt 2 kap. 2§ djurskyddslagen (2018:1192) ska hållas så att välfärden främjas, får utföra sina naturliga beteenden de är starkt motiverade för och som är viktiga för deras välbefinnande samt att beteendestörningar förebyggs uppfylls därmed inte om de hålls med begränsad social kontakt.

Enligt föreskrifterna om hästhållning behöver hästarna endast se, höra, känna lukten av och ha daglig fysisk kontakt med andra hästar i hage och/eller under den tid de står i box eller spilta. Flera studier pekar på att inhysningssystem som möjliggör social kontakt via galler eller över hagens staket är bättre än ingen social kontakt alls (Visser *et al.*, 2008; Dezfouli *et al.*, 2014; Yarnell *et al.*, 2015; Lesimple *et al.*, 2019). Dock är forskarna eniga om att för att hästar ska få utföra sina naturliga sociala beteenden som de är motiverade att utföra och hållas så att deras välfärd är så bra som möjligt, behöver de hållas i par eller grupp (Christensen, *et al.*, 2000;

Heleski *et al.*, 2002; Yarnell *et al.*, 2015; Löckener *et al.*, 2016; McGreevy *et al.*, 2018; Ruet *et al.*, 2019).

Vidare framgår det i L101 att hästar som före förskriftens ikraftträdande hållits så att behovet av social kontakt uppfyllts på annat sätt även fortsättningsvis får hållas så under förutsättning att de inte mår uppenbart dåligt. I praktiken innebär detta att hästar får hållas med andra arter, utan en artfrände, så länge de gjort detta sedan innan och det sociala behovet uppfylls. På grund av brist på forskning inom detta område går det inte uttala sig om det sociala behovet kan uppfyllas av andra arter eller inte.

4.4.4. Förslag förändring av L101

”Hästar ska normalt sett hållas i par eller grupp under den tid de vistas i hage och/eller är uppstallade i box. Den tid de inte hålls i par/grupp ska de hållas så de kan se, höra, känna lukten av och ha fysisk kontakt i hage och/eller box/spilta. Kravet på att hästar ska hållas i par eller grupp gäller inte för de hästar där par- eller grupphållning med andra hästar medför stor risk att hästen skadar sig själv eller andra hästar.”

5. Diskussion

5.1. Vad har hästar för behov av social kontakt?

I denna litteraturstudie har forskning kring hästar och deras sociala behov sammanställts. Forskningen visar att välfärden förbättras av att hästar hålls i grupp med full social kontakt jämfört med de som hålls med begränsad social kontakt (Ruet *et al.*, 2019; McGreevy *et al.*, 2018; Löckener *et al.*, 2016; Yarnell *et al.*, 2015; Heleski *et al.*, 2002). De får då möjlighet att utföra sina sociala beteenden som de är motiverade att utföra (Christensen, *et al.*, 2001; Heleskis *et al.*, 2002), vilket är viktigt för hästarnas välbefinnande och motverkar att stereotypa beteenden uppkommer (Visser *et al.*, 2008; Yarnell *et al.*, 2015; Lesimple *et al.*, 2019).

Trots att flertalet studier kommit fram till att full social kontakt hos hästar är viktigt, är individuella boxsystem fortfarande det vanligaste inhysningssystemet i Sverige (Kielén *et al.*, 2016). Framförallt är det hingstar och tävlingshästar som hålls ensamma, vilket förklaras med att hästägarna är rädda för uppkomst av skador (Hartmann *et al.*, 2015). Hästägare verkar dock vara medvetna om att hästar mår bäst av att gå tillsammans i grupp med full social kontakt jämfört med individuella boxar med ingen eller begränsad social kontakt (Visser & Van Wijk-Jansen, 2012). Trots en hög medvetenhet visade resultatet i Visser & Van Wijk-Jansens (2012) studie att de flesta hästägare höll sina hästar i individuella boxar. Även i en nyare studie visades att hästägare framför allt ansåg att hästarnas sociala behov var uppfyllt när de gick tillsammans med minst en annan häst, men ändå var det 70 % som ansåg att de ville ge sina hästar mer sällskap (Thompson & Clarkson, 2019). Detta menar Thompson & Clarkson (2019) tyder på att dessa hästar inte hölls tillsammans med andra hästar och att hästägarna alltså inte lever som de lär. Problemet verkar alltså inte ligga i att hästägare har bristande kunskap om vad hästarna behöver för att uppfylla sitt sociala behov, utan snarare en bristande kännedom om hur man ska hålla hästarna i grupp för att undvika skador samt bekvämlighet för människan att hålla hästarna individuellt.

Flera studier har utförts för att undersöka vad som krävs för att minska frekvensen av agonistiska och aggressiva beteenden för att därmed sänka risken för skador vid grupphållning av hästar. Viktiga faktorer är att hästgrupperna hålls stabila och under så naturliga förhållanden som möjligt (Sigurjónsdóttir & Haraldsson, 2019) samt hålls i ett tillräckligt stort utrymme (Jørgensen *et al.*, 2009). Även med hjälp av olika utfodringstekniker kan aggressivitet minska i en hästgrupp. Exempel på detta är att utfodra hästarna långt ifrån varandra och öka ättiden genom att använda nät eller foderbås (Burla *et al.*, 2016). Att hingstar ofta hålls individuellt (Hartmann *et al.*, 2015) beror förmodligen på tradition att hålla dem ensamma samt rykten om att det inte går att hålla dem i grupp utan att skador uppkommer. I Freymonds *et al.* (2013) studie kom de dock fram till att hingstar kan hållas i grupp eftersom agonistiska beteenden minskar efter bara några dagar efter gruppsammansättning och affiliativa beteenden sakta ökar med tiden. Efter 2-4 månader visades att hierarkin stabiliserats i gruppen (Freymond *et al.*, 2013). Med stöd från ovanstående artiklar är det därmed tydligt att grupphållning av hästar, inklusive hingstar, fungerar bra och att det finns flera åtgärder som kan vidtas för att hålla grupperna stabila.

5.2. Hur påverkas hästar av att hållas ensamma?

Resultatet av denna litteraturstudie visade att otillräcklig social kontakt kan få flera negativa konsekvenser. Bland annat kan det leda till ångest (Momozawa *et al.*, 2007; Reid *et al.*, 2017), utvecklande av stereotypier (Visser *et al.*, 2008; Yarnell *et al.*, 2015; Lesimple *et al.*, 2019) och att de blir tillbakadragna och apatiska (Fureix *et al.*, 2012).

För hästägarna kan vissa av dessa konsekvenser vara svåra att upptäcka. Att hästarna till exempel hamnar i ett mer depressivt tillstånd med ångest kan för hästägarna tolkas som något positivt. Risken finns att den apatiska hästen uppfattas som lugn, vilket i sin tur för hästägarna kan tyda på att den är trygg och tillfredsställd. Men i själva verket är apati och ångest allvarliga välfärdsproblem som behöver lösas. Stereotypier är för hästägare förmodligen ett tydligare tecken på att något är fel i hästarnas miljö. Enligt en enkätstudie visste hela 90,8 procent av de svarande att stereotypin vävning uppkommer på grund av att hästar är frustrerade (Visser & Van Wijk-Jansen, 2012). Trots detta valde 48,2 procent att lösa problemet genom att använda ett anti-vävgaller i boxarna. Att använda anti-vävgaller kanske löser själva problemet att hästen väver, men det löser inte det stora problemet att hästen är frustrerad och behöver en förändring i sin miljö. Detta tyder på hur viktigt det är att sprida information om vad hästarna faktiskt behöver, som till exempel social kontakt med andra hästar, samt att hästhållarna lär sig förstå vad hästarnas beteenden betyder.

Studier som undersökt om social kontakt kan ersättas med till exempel en spegel eller en bild på en annan häst har kommit fram till att stereotypa beteenden reduceras av detta (McAfee *et al.*, 2002; Mills & Riezbos, 2005). Det går dock att diskutera kring varför de stereotypa beteendena reducerades. Tanken med studierna var att de skulle reduceras på grund av att speglar och bilder fungerar som en artfrände. Studierna varade dock endast 5 veckor respektive 2 dagar, vilket kan innebära att de nya objekten i boxarna snarare bidrog till en ny spännande miljö och att detta var orsaken till reduktion av stereotypier. Precis som tidigare diskuterats känns speglar och bilder endast som ett sätt att lösa det sekundära problemet (hästen utför ett stereotypt beteende), medan det riktiga problemet (otillräcklig social kontakt) förbises.

5.3. Kan andra arter tillgodose hästarnas sociala behov?

Det är brist på forskning inom social kontakt mellan hästar och andra arter. I denna litteraturstudie togs två studier upp som undersökte hur hästar samarbetar tillsammans med kor och får (Arnold, 1984; Patkowski *et al.*, 2019). Resultaten mellan studierna skilde sig dock i viss omfattning, eftersom Arnolds (1984) studie visade att de olika arterna höll avstånd mellan varandra och utnyttjade hagen olika medan Patkowski *et al.* (2019) i sin studie kom fram till att fåren och hästarna efterhand bildade en gemensam flock. Båda studierna kom dock fram till att sambete fungerar bra mellan hästar, får och kor, men de säger ingenting om huruvida en ensam häst skulle kunna få sitt sociala behov uppfyllt av en annan art.

Som tidigare nämnt är putsning, beta i närheten av varandra, affiliativt närmande och lek några viktiga sociala interaktioner som hästar har (McDonnell & Poulin, 2002; Wolter *et al.*, 2018). Även kor har visat sig ha putsning som socialt beteende och håller sig precis som hästar gärna sig i närheten av varandra (Val-Laillet *et al.*, 2009). Att de i alla fall har vissa sociala beteenden som liknar varandra ökar förmodligen chanserna för att de skulle kunna ha ett socialt utbyte med varandra. Frågan är dock om de olika arterna skulle utföra dessa beteenden på och med varandra. I Arnolds (1984) studie höll de olika arterna avstånd till varandra under hela observationsperioden och i Patkowskis *et al.* (2019) studie var den enda uppvisade interaktionen mellan arterna att de sniffade på varandra. Samma studie observerade även att när hästarna kom för nära fåren (inom 1 meters avstånd) gick fåren därifrån. Med tanke på dessa resultat är det osäkert att hästar skulle interagera på samma sätt med andra arter som de gör med artfränder. Mer forskning krävs därför för att kunna avgöra om hästar kan få sitt sociala behov uppfyllt av andra arter.

5.4. Förändring av lagstiftningen

I och med att denna litteraturstudie kommit fram till att hästar med begränsad social kontakt har sämre välfärd, visar stereotypa beteenden i en högre grad och hämmas att utföra sina naturliga beteenden jämfört med hästar med full social kontakt går detta emot 2 kap. 2§ djurskyddslagen (2018:1192) som anger att djur ska hållas och skötas så att välfärden främjas, de kan utföra sina naturliga beteenden och beteendestörningar förebyggs. Detta innebär att paragrafen i L101 som tillåter hästar att få sin dagliga fysiska sociala kontakt uppfyllt genom boxgaller och/eller hagens staket inte överensstämmer med djurskyddslagen och kräver en förändring.

Förslaget som gavs i detta arbete om att hästar normalt sett ska hållas i par eller grupp skulle leda till att hästägare håller sina hästar på ett mer naturligt sätt och därmed även främjar hästarnas välfärd. Som tidigare nämnts är många djurägare redan medvetna om att hästar mår bäst av att gå tillsammans med minst en annan häst (Visser & Van Wijk-Jansen, 2012; Thompson & Clarkson, 2019). Därför finns det goda möjligheter att hästägare generellt skulle se kravet om gruppållna hästar som något positivt.

Ytterligare en förändring i föreskrifterna som föreslås i detta arbete är att lägga till att när hästar inte hålls i par eller grupp ska de kunna se, höra, känna lukten av och ha fysisk kontakt med en annan häst i hage och/eller box/spilta. I nuvarande föreskrifter tillåts hästarna stå utan social kontakt vissa delar av dygnet, så länge de får social kontakt dagligen. Hästar som inte får någon social kontakt, om så endast en kort tid, har visat sig påverkas negativt genom att de får ångest (Momozawa *et al.*, 2007; Reid *et al.*, 2017), kan hamna i ett depressivt tillstånd (Fureix *et al.*, 2012; Löckener *et al.*, 2016) och utveckla stereotypier (Visser *et al.*, 2008; Yarnell *et al.*, 2015; Lesimple *et al.*, 2019). Därför är det viktigt att hästarna erbjuds någon typ av social kontakt med andra hästar vid vistelse i hage och/eller box/spilta.

Djurägare anser att ett av de största problemen med att hålla hästar i grupp är att det ökar risken för skador (Hartmann *et al.*, 2015). Som tidigare nämnts i detta arbete finns det studier som kommit fram till att gruppållning av hästar kan ske utan att agonistiska beteenden och aggressioner uppvisas (Jørgensen *et al.*, 2009; Burla *et al.*, 2016; Sigurjónsdóttir & Haraldsson, 2019). Ibland finns det dock ingen möjlighet för djurhållare att sätta ihop en naturlig grupp som fungerar tillsammans. Därför är förslaget att stycket ”Kravet på fysisk kontakt gäller inte för de hästar där möjlighet till fysisk kontakt med andra hästar, även i en box genom ett galler,

medför stor risk att hästen skadar sig själv eller andra hästar” kan vara kvar, men att fysisk kontakt ersätts med par- eller gruppställning. Trots att begränsad social kontakt inte heller är optimalt för hästarna, så är det ändå bättre än ingen social kontakt alls.

På grund av bristande forskning inom området om andra arter kan tillgodose hästars sociala behov kan ingen slutsats dras angående detta. Därför bör det anses att hästar inte får sitt sociala behov uppfyllt fram tills motsatsen är bevisad. Stycket ” Hästar som före dessa föreskrifters ikraftträdande har hållits så att deras behov av social kontakt uppfyllts på annat sätt än enligt första stycket får även fortsättningsvis hållas så under förutsättning att hästarna inte mår uppenbart dåligt.” i paragrafen bör därför tas bort, då det innebär en ökad risk för att hästar inte får det sociala behovet uppfyllt och medför dessutom en väldigt svår bedömningsfråga för länsstyrelsen vid kontroller.

5.5. Länsstyrelsens bedömning vid kontroll

Bakgrunden till detta arbete var att länsstyrelsen ifrågasatte om hästars sociala behov uppfylls med dagens föreskrifter och osäkerheten kring detta bidrog till bedömningssvårigheter vid djurskyddskontroller. Länsstyrelsen ska bedöma djurhållningen utifrån djurskyddslagstiftningen (Länsstyrelsen Västra Götaland, 2020). Problematiken uppstår dock när föreskrifterna inte stämmer överens med djurskyddslagen, som denna litteraturstudie kommit fram till gällande 2 kap. 1§ (SJVFS 2019:17). Detta resulterar istället i att det blir en bedömningsfråga för djurskyddshandläggarna. Risken är då att olika djurskyddshandläggare bedömer fallet olika, vilket kan bero på individuella attityder och olika kulturer (Serpell, 2004).

Vidare ska länsstyrelser, enligt sina handläggningsrutiner, inte göra en fysisk kontroll när en anmälan om brist på social kontakt kommer in. Istället ska ett informationsbrev till djurhållaren som innehåller djurskyddsbestämmelser och eventuellt råd om hur bristen kan rättas till skickas inom tre veckor. Ärendet avslutas sedan utan någon vidare uppföljning. Risken med detta är att brevet ignoreras och ingen åtgärd vidtas utan att länsstyrelsen vet något om detta. Eftersom social kontakt är viktigt för hästars hälsa och välbefinnande kan detta vara ett problem. Genom att istället göra en fysisk kontroll på en anmälan om brist på social kontakt hos häst kan länsstyrelsen göra en bedömning och vid behov se till att åtgärder vidtas för att hästarna ska få sitt sociala behov uppfyllt och därmed en förbättrad välfärd.

5.6. Etiskt, hållbarhets- och samhällsperspektiv

För att hålla djur på ett etiskt försvarbart sätt ska bland annat välfärden utvärderas. Detta arbete kom fram till att hästar som hålls med begränsad social kontakt inte får utlopp för sina naturliga beteenden och har en försämrad välfärd jämfört med hästar som hålls i grupp med full social kontakt. En stor anledning till att hästar hålls med begränsad social kontakt är människans bekvämlighet samt okunskap kring hur skaderisker kan motverkas. Att på grund av detta åsidosätta hästarnas behov och välfärd är svårt att anse som etiskt försvarbart, framför allt eftersom det, som nämnts tidigare i detta arbete, finns lösningar för att kunna hålla hästar i grupp. Det kan därmed anses att hästar som hålls med social kontakt enbart genom boxgaller eller över hagens staket, enligt nuvarande föreskrifter, inte hålls på ett etiskt försvarbart sätt. Detta resonemang kan härledas till exempelvis djurrättsetiken som menar att välfärden inte ska åsidosättas för människans vinning (Sandøe & Christiansen, 2013). Även sentientism är ett etiskt synsätt som menar att människans intressen inte överstiger djurens, då det innebär att alla djur är kännande varelser med moraliskt värde (Sandøe & Christiansen, 2013). Par -eller grupphållning har i detta arbete däremot visats gynna hästarnas välfärd och ge möjlighet till utförande av naturliga sociala beteenden, och kan därmed anses mer etiskt försvarbart. I och med att det är oklart om hästar får sitt sociala behov uppfyllt av andra arter, är det svårt att uttala sig om det är ett etiskt korrekt att hålla hästar enbart tillsammans med en annan art.

Hästar är flockdjur som behöver gå i grupp och få utföra sina naturliga sociala beteenden för att må bra. Grupphållning av häst kan därför vara det mest hållbara inhysningssystemet, eftersom det visat sig vara bäst för hästarnas välfärd. När hästar hålls i grupp hålls de även naturligt sätt på större ytor, vilket ger hästarna större möjligheter att röra sig fritt. När hästar hålls tillsammans med andra artfränder blir de dessutom mer aktiva (Jørgensen & Bøe, 2007). I en studie där grupphållning av hästar jämfördes med hästar i box/spilta på ridskolor kom man dessutom fram till att de grupphållna hästarna hade bättre hälsa och därmed förmodligen en bättre välfärd än de individuellt uppstallade hästarna (Yngvesson *et al.*, 2019). Därmed bidrar grupphållning till en mer hållbar häst. Mer hållbara hästar kan i sin tur gynna hästnäringens och de privata hästägarnas ekonomi. Förutom ekonomiska aspekter bidrar även grupphållning av hästarna på ridskolor att eleverna får kunskap kring inhysningssystemet och att det i framtiden möjligtvis blir vanligare att hålla hästar tillsammans i grupp.

Om fler hästägare börjar hålla hästar på ett mer naturligt sätt i grupp kan detta också leda till att fler väljer att låta sina hästar gå på naturbetesmarker. Genom att hålla

hästarna på naturbetesmarker gynnar detta den biologiska mångfalden och miljön (Rook *et al.*, 2004). I Rooks *et al.*, (2004) litteratursammanfattning beskrivs det att den biologiska mångfalden uppstår på grund av att djuren selekterar födan, trampar upp marken vilket gynnar vissa arter samt att det sker en naturlig gödsling av markerna. Just hästar har också visat sig fungera bra på naturbetesmarker då de är mindre påverkade av foderkvalitet än till exempel nötkreatur och äter den högväxta gräsvegetationen (Rook *et al.*, 2004).

5.7. Styrkor och svagheter i litteraturen

Vid litteratursökningen för detta arbete reflekterades det kring litteraturens relevans till ämnet, trovärdighet och ålder. Det användes olika typer av studier i arbetet med olika metoder, vilket ger en bredd och ökad översikt inom ämnet. I till exempel Christensens *et al.* (2001) studie undersöktes det hur hästar reagerar på att gå i grupp efter att ha haft begränsad social kontakt, medan de i till exempel Yarnells *et al.* (2015) studie undersökte hur begränsad social kontakt påverkade hästarna direkt i inhysningssystemet. Flera av de källor som användes i arbetet kom dessutom fram till samma resultat, vilket ökar trovärdigheten för studierna och säkerheten kring att resultaten tolkats rätt. Vidare leder det till att en tydlig gemensam slutsats kan dras. Trots att äldre studier försökte undvikas i denna litteraturstudie togs ändå beslutet att ha med några äldre. Ibland krävdes det på grund av att det saknades nyare forskning inom området och ibland ansågs de relevanta och betydelsefulla att ha med i arbetet. Om nyare forskning fanns togs alltid denna med också för styrka eller ifrågasätta den äldre studien.

I Patkowskis *et al.* (2019) och Arnolds *et al.* (1984) studier undersöktes hur väl hästar sambetar med andra arter. I båda studierna var det grupper med hästar som gick tillsammans med grupper av andra arter. De var alltså inte utformade för att undersöka om just hästar kan få sitt sociala behov uppfyllt av en annan art. För att få reda på detta hade det krävts ett annat upplägg på studien där en ensam häst får gå tillsammans med en eller flera andra art/-er. På grund av avsaknad av sådana studier användes ändå dessa två studier då det i alla fall gav en bild av hur arterna fungerar med varandra.

En svaghet i Yarnells *et al.* (2015) studie var att hästarna flyttades runt i olika gruppkonstellationer vilket till exempel förmodligen bidrog till att parhållna hästar visades ha höga stressnivåer och hög förekomst av negativa sociala beteenden. Hade hästarna fått stabilisera sig i gruppen hade kanske ett annat resultat uppnåtts. Detsamma gäller i McAfees *et al.* (2002) och Mills & Riezbos (2005) studier där de använde speglar och bilder i boxarna för att undersöka om dessa kan reducera frekvensen av stereotypa beteenden. Studierna utfördes under fem veckor

respektive två dagar, vilket kan innebära att hästarna fortfarande ser objekten som nya och spännande och därmed reducerades stereotypierna. Studierna borde även ha kollat på de långsiktiga effekterna för att få reda på om objekten verkligen kan ersätta social kontakt.

5.8. Studiens användbarhet och framtida forskning

Litteraturstudiens syfte var att, på uppdrag från länsstyrelsen i Stockholm, sammanställa forskning gällande hästarnas sociala behov för att se om dagens lagstiftning kring hästarnas behov av social kontakt uppfylls. Resultatet av litteraturstudien visade att begränsad social kontakt genom boxgaller eller över hagens staket är bättre än ingen social kontakt alls (se t.ex. Yarnell *et al.*, 2015). För att hästar ska kunna utföra sina naturliga sociala beteenden behöver de dock hållas i grupp och med full social kontakt (se t.ex. Christensen, *et al.*, 2001). Grupphållning har även visats främja hästarnas välfärd (se t.ex. McGreevy *et al.*, 2018). Målet är att litteraturstudien ska kunna ligga till grund för en förändring av föreskrifterna för hästar. Vidare kan studien även sprida kunskap till hästägare så att de får hjälp att bedöma om deras hästar får sitt sociala behov uppfyllt. Förhoppningsvis leder detta till att hästarnas välfärd förbättras i samhället.

Under litteratursökningen noterades avsaknad av forskning inom vissa områden, vilket tyder på att mer forskning inom hästar och social kontakt behövs. Ett område som saknade forskning helt var angående om hästar kan få sitt sociala behov uppfyllt genom kontakt med andra arter. Eftersom lagstiftningen just nu är skriven så att hästar som hållits med enbart andra arter innan föreskrifterna trädde i kraft får fortsätta hållas på sådant sätt, är det viktigt att forskning utförs inom området för att bevisa eller motbevisa att det sociala behovet tillgodoses. Ytterligare ett förslag på framtida forskning, som idag saknas, är hur lång tid hästar behöver ha social kontakt för att det sociala behovet ska tillgodoses. Detta är ett väldigt viktigt område som behöver utredas för att vi ska kunna hålla hästarna på ett sätt som tillgodoser deras behov och främjar deras välfärd. Sådan forskning skulle även kunna ligga till grund för en korrigering i hästarnas föreskrifter angående social kontakt, då det i nuläget inte står något om tidsperspektiv.

6. Slutsats

För hästar är begränsad social kontakt genom boxgaller eller över hagens staket bättre än ingen social kontakt alls. Däremot hämmas de att utföra vissa naturliga sociala beteenden vid denna typ av hållning, vilket kan leda till att de hamnar i ett negativt emotionellt tillstånd och utvecklar stereotypier. Genom att hålla hästar i par eller grupp får de möjlighet att utföra sociala beteenden de är motiverade att utföra, vilket därmed bidrar till en förbättrad välfärd. På grund av ovisshet angående om hästars sociala kontakt tillgodoses vid sällskap av en annan art, bör hästar hållas tillsammans med minst en annan artfrände. Dagens föreskrifter om social kontakt hos hästar tillgodoser inte hästarnas behov på social kontakt och en förändring bör därför vidtas.

7. Populärvetenskaplig sammanfattning

Hästar är sociala flockdjur, vilket innebär att de naturligt lever i grupp med andra hästar. Detta märks bland annat genom att de putsar varandra och håller sig intill varandra när de går tillsammans i grupp. År 2016 fanns det 355 500 hästar i Sverige och de vanligaste anledningarna att hålla häst är hobby och näringsverksamhet. Trots att hästar är flockdjur är det vanligaste inhysningssystemet i Sverige individuella boxar och det förekommer även att hästar står ensamma i hagar. Enligt hästföreskrifterna är detta ett godkänt sätt att hålla hästar på, så länge de får daglig fysisk kontakt med minst en annan häst. Frågan som då har kommit upp hos länsstyrelsen, och som belysts i detta arbete, är om hästars sociala behov tillgodoses när de hålls så de endast får fysisk kontakt genom boxgaller eller över hagens staket.

Resultatet av litteraturstudien visade att hästar har hög motivation för social kontakt och att få utföra sina naturliga sociala beteenden. När hästar får otillräcklig social kontakt kan flera problem uppkomma så som ångest, stress och utvecklande av onormala beteenden. Social kontakt genom boxgaller eller över hagens staket visade sig vara bättre än ingen social kontakt alls, men innebar fortfarande att hästarnas sociala behov inte tillgodosågs till fullo eftersom de hämmades att utföra sina naturliga sociala beteenden. Genom att hålla hästar i grupp får de möjlighet att utföra sociala beteenden de är motiverade att utföra och studier har visat att välfärden främjas. Något annat som togs upp i denna litteraturstudie var om social kontakt kan ersättas med till exempel speglar och bilder på hästar. Resultatet visade att stereotyper reducerades av speglar och bilder på hästar, men om detta var på grund av att de ersatte den sociala kontakten eller om de snarare fungerade som en distraktion är fortfarande oklart. I arbetet belystes även frågan om andra arter kan tillgodose hästars behov av social kontakt. På grund av bristande forskning kunde inga slutsatser dras inom området och hästar bör därför hållas tillsammans med artfränder tills motsatsen bevisas.

Resultaten från de olika studierna tyder på att dagens hästföreskrifter som tillåter hästar att endast få social kontakt genom boxgaller eller över hagens staket inte uppfyller hästars behov på social kontakt och därmed behöver en förändring. Förslaget som gavs i detta arbete var att hästar normalt sett ska gå i par eller grupp med andra hästar. Dessutom föreslogs det att det inte längre ska vara tillåtet att hålla

hästar med enbart ett annat djurslag, eftersom det ännu inte är bevisat att andra djurslag kan uppfylla det sociala behovet.

Slutsatserna av detta arbete är att inhysningssystem som tillåter hästar att ha begränsad social kontakt med en grannhäst är bättre än ingen social kontakt alls. Dock hämmas även dessa hästar att utföra sina naturliga sociala beteenden. För att främja välfärden och ge hästarna möjlighet att utföra sina naturliga sociala beteenden bör de därför hållas i par eller grupp. Dessa resultat tyder på att dagens hästföreskrifter gällande social kontakt kräver en förändring för att hästarnas sociala behov ska tillgodoses.

8. Tack

Stort tack till min handledare Katja Lundqvist och mina kritiska vänner Olivia Pålsson och Jennifer Johansson som läst igenom mitt arbete och kommit med hjälpfulla tips och idéer. Jag vill även rikta ett tack till min sambo, familj och mina vänner som peppat mig igenom skrivprocessen och lyssnat på allt mitt prat om hästar.

Referenser

- Arnold, G.W. 1984. Spatial relationships between sheep, cattle and horse groups grazing together. *Applied Animal Behaviour Science*. 13, 7-17.
- Blomberg, J. & Välimaa, C. 2016. Hästen och hållbar utveckling [broschyr]. Hästsverige. <https://hastsverige.se/content/uploads/2018/06/hohu-publikation-1.pdf>.
- Burla, J-B., Ostertag, A., Patt, A., Bachmann, I. & Hillmann, E. 2016. Effects of feeding management and group composition on agonistic behaviour of group-housed horses. *Applied Animal Behaviour Science*. 176, 32-42.
- Christensen, J.W., Ladewig, J., Søndergaard, E. & Malmkvist, J. 2002. Effects of individual versus group stabling on social behaviour in domestic stallions. *Applied Animal Behaviour Science*. 75, 233-248.
- Cooper, J.J., McDonald, L. & Mills, D.S. 2000. The effect of increasing visual horizons on stereotypic weaving: implications for the social housing of stabled horses. *Applied Animal Behaviour Science*. 69, 67-83.
- Dezfouli, M.M., Tavanaeimanesh, H., Naghadeh, B.D., Bokaei, S. & Corley, K. 2014. Factors associated with stereotypic behaviour in Iranian stabled horses. *Comparative Clinical Pathology*. 23, 1651-1657.
- Dierendonck M.C., Sigurjónsdóttir, H., Colenbrander, B., Thorhallsdóttir, A.G. 2004. Differences in social behaviour between late pregnant, post-partum and barren mares in a herd of Icelandic horses. *Applied Animal Behaviour Science*. 89, 283-297.
- Djurskyddslagen (2018:1192).
- Feh, C. & de Mazières J. 1993. Grooming at a preferred site reduces heart rate in horses. *Animal Behaviour*. 46, 1191-1194.
- Freymond, S.B., Briefer, E.F., von Niederhäusern, R. & Bachmann, I. 2013. Pattern of Social Interactions after Group Integration: A Possibility to Keep Stallions in Group. *PloS One*. 8.
- Fureix, C., Jégo, P., Henry, S., Lansade, L., Hausberger, M., Chapouthier, G. 2012. Towards an Ethological Animal Model of Depression? A study on Horses (Towards an Ethological Animal Model of Depression). *PLoS One*. 7.
- Goodwin, D. 1999. The importance of ethology in understanding the behaviour of the horse. *Equine Veterinary Journal*. 31, 15-19.
- Goodwin, D. 2007. *Horse Behaviour: Evolution, Domestication and Feralisation. I: The Welfare of Horses* (Red. N. Waran). New York, Springer.

- Hartmann, E., Bøe K.E., Christensen, J.W., Hyyppä, S., Jansson, H., Jørgensen, G.H.M., Ladewig, J., Mejdell, C.M., Norling, Y., Rundgren, M., Särkijärvi, S., Søndergaard, E. & Keeling, L.J. 2015. A Nordic survey of management practices and owners' attitudes towards keeping horses in groups. *Journal of animal science*. 93, 4564-4574.
- Heleski, C.R., Shelle, A.C., Nielsen, B.D. & Zanella, A.J. 2002. Influence of housing on weanling horse behavior and subsequent welfare. *Applied Animal Behaviour Science*. 78, 291-302.
- Jørgensen, G.H.M. & Bøe. 2007. Individual paddocks versus social enclosure for horses. I: *Horse Behaviour and Welfare*. (Red. M., Hausberger, E, Søndergaard & W, Martin-Rosset) Wageningen, EAAP Publication.
- Jørgensen, G.H.M., Borsheim, L., Mejdell, C.M., Søndergaard, E. & Bøe, K.E. 2009. Grouping horses according to gender – Effects on aggression, spacing and injuries. *Applied Animal Behaviour Science*. 120, 94-99.
- Kielén, M., Olsson, Y., Nordgren, M. & North, M. 2016. Hästhållning i Sverige 2016 (Jordbruksverkets rapportserie 2018:12). Jönköping: Jordbruksverket.
- Lansade, L., Bouissou, M-F. & Erhard, H.W. 2008. Reactivity to isolation and association with conspecifics: A temperament trait stable across time and situations. *Applied Animal Behaviour Science*. 109, 355-373.
- Lesimple, C., Gautier, E., Benhajali, H., Rochais, C., Lunel, C., Bensäid, S., Khalloufi, A., Henry, S. & Hausberger, M. 2019. Stall architecture influences horses' behaviour and the prevalence and type of stereotypies. *Applied Animal Behaviour Science*. 219.
- Länsstyrelsen Västra Götaland, 2020. <https://www.lansstyrelsen.se/vastra-gotaland/djur/skotsel-av-djur/djurskyddskontroller.html>. använd 2020-07-02.
- Löckener, S., Reese, S., Erhard, M. & Wöhr, A-C. 2016. Pasturing in herds after housing in horseboxes induces a positive cognitive bias in horses. *Journal of Veterinary Behavior: Clinical Applications and Research*. 11, 50-55.
- Mal, M.E., Friend, T.H., Lay, D.C., Vogelsang, S.G. & Jenkins, O.C. 1991. Behavioral responses of mares to short-term confinement and social isolation. *Applied Animal Behaviour Science*. 31, 13-24.
- McAfee, L.M., Mills, D.S. & Cooper, J.J. 2002. The use of mirrors for the control of stereotypic weaving behaviour in the stabled horse. *Applied Animal Behaviour Science*. 78, 159-173.
- McDonnell, S.M. & Poulin, A. 2002. Equid play ethogram. *Applied Animal Behaviour Science*. 78, 263-290.
- McGreevy, P., Berger, J., Brauwere, N.D., Doherty, O., Harrison, A., Fiedler, J., Jones, C., McDonnell, S., McLean, A., Nakonechny, L., Nicol, C., Preshaw, L., Thomson, P., Tzioumis, V., Webster, J., Wolfensohn, S., Yeates, J. & Jones, B. 2018. Using the Five Domains Model to Assess the Adverse Impacts of Husbandry, Veterinary, and Equitation Interventions on Horse Welfare. *Animals*. 8.

- Mills, D.S & Riezebos, M. 2005. The role of the image of a conspecific in the regulation of stereotypic head movements in the horse. *Applied Animal Behaviour Science*. 91, 155-185.
- Momozawa, Y., Terada, M., Sato, F., Kikusui, T., Takeuchi, Y., Kusunose, R. & Mori, Y. 2007. Assessing equine anxiety-related parameters using an isolation test in combination with a questionnaire survey. *Journal of Veterinary Medical Science*. 69, 945–950.
- Nicol, C.J. 1987. Behavioural responses of lying hens following a period of spatial restriction. *Animal Behaviour*. 35, 1709-1719.
- Patkowski, K., Pluta, M., Lipiec, A., Gregula-Kania, M. & Gruszecki, T.M. 2019. Foraging Behavior Patterns of Sheep and Horses Under a Mixed Species Grazing System. *Journal of Applied Animal Welfare Science*. 22, 357-363.
- Reid, K., Rogers, C.W., Gronqvist, G., Gee, E.K. & Bolwell, C.F. 2017. Anxiety and pain in horses measured by heart rate variability and behavior. *Journal of Veterinary Behavior: Clinical Applications and Research*. 22, 1-6.
- Rook, A.J., Dumont, B., Isselstein, J., Osoro, K., WallisDeVries, M.F., Parente, G. & Mills, J. 2004. Matching type of livestock to desired biodiversity outcomes in pastures – a review. *Biological Conservation*. 119, 137-150.
- Ruet A., Lemarchand, J., Parias, C., Mach, N., Moisan, M-P., Foury, A., Briant, C. & Lansade, L. 2019. Housing horses in individual boxes is a challenge with regard to welfare. *Animals*. 9, 621.
- Sandøe, P. & Christiansen, S. B. 2013. *Ethics of animal use*. Chichester, Wiley.
- Serpell, J.A. 2004. Factors influencing human attitudes to animals and their welfare. *Animal welfare*. 13, 145-151.
- Sigurjónsdóttir, H. 2003. Social relationships in a group of horses without a mature stallion. *Behaviour*. 140, 783-804.
- Sigurjónsdóttir H. & Haraldsson, H. 2019. Significance of Group Composition for the Welfare of Pastured Horses. *Animals*. 9.
- Søndergaard, E., Jensen, M.B. & Nicol, C.J. 2011. Motivation for social contact in horses measured by operant conditioning. 132, 131-137.
- Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2019:17) om hästhållning, saknr L101.
- Sveriges lantbruksuniversitet, 2020. <https://www.slu.se/centrumbildningar-och-projekt/nationellt-centrum-for-djurvalfard/slus-vetenskapliga-rad-for-djurskydd/>, använd 2020-07-02.
- Thompson, K. & Clarkson, L. 2019. How owners determine if the social and behavioral needs of their horses are being met: Findings from an Australian online survey. *Journal of Veterinary Behavior*. 29, 128-133.
- Val-Laillet, D., Guesdon, V., von Keyserlingk, M.A.G., de Passillé, A.M. & Rushen, J. 2009. Allogrooming in cattle: Relationships between social preferences, feeding displacements and social dominance. *Applied Animal Behaviour Science*. 116, 141-149.

- Visser, E.K. & Van Wijk-Jansen, E.E.C. 2012. Diversity in horse enthusiasts with respect to horse welfare: An explorative study. *Journal of Veterinary Behavior*. 7, 295-304.
- Visser, E.K., Ellis, A.D. & van Reenen, C.G. 2008. The effect of two different housing conditions on the welfare of young horses stabled for the first time. *Applied Animal Behaviour Science*. 114, 521-533.
- Weeks J.W., Crowell-Davis, S.L., Caudle, A.B. & Heusner, G.L. 2000. Aggression and social spacing in light horse (*Equus caballus*) mares and foals. *Applied Animal Behaviour Science*. 68, 319-337.
- Wolter, R., Stefanski, V. & Krueger, K. 2018. Parameters for the Analysis of Social Bonds in Horses. *Animals*. 8.
- Yarnell, K., Hall, C., Royle, C., Walker, S.L. 2015. Domesticated horses differ in their behavioural and physiological responses to isolated and group housing. *Psychology & Behavior*. 143, 51-57.
- Yngvesson, J., Torres, J.C.R., Lindholm, J., Pättiniemi, A., Andersson, P. & Sassner, H. 2019. Health and body conditions of riding school horses housed in groups or kept in conventional tie-stall/box housing. *Animals*. 9.